

ХРОНІКА МОЇХ БОЙОВИХ МАШИН

Проф. Турченко М.М.

30 серпня 1943 року я був поранений уламками мінометної міни перед висотою, яка міститься на відстані близько 1,5 км на південь від поселення "11-а сотня" Краснокутського району Харківської області. Так скінчилась моя служба у 2-й стрілецькій роті 213-го гвардійського стрілецького полку 71-ої гвардійської стрілецької дивізії 6-ої гвардійської армії генерала Чистякова І.М. У 2-ій стрілецькій роті я виконував обов'язки зв'язкового командира роти і мав перше військове звання "сфрейтор" (фото 1).

Фото 1

Далі моя військова служба склалась так: 30 серпня 1943 року до 14 січня 1944 року — поранений — хворий (так офіційно найменували тих, хто перебував у шпиталях); 3 14 серпня до кінця лютого 1944 року — рядовий команди одужавших та рядовий 1-го запасного стрілецького полку 1-го Українського фронту;

3 кінця лютого до 6 червня 1944 року — курсант роти командирів башт середніх танків 14-го окремого навчального танкового полку 1-го Українського фронту. Після завершення навчання отримав військове звання "старший сержант".

3 6 червня до 20 червня 1944 року —

виконуючий обов'язки слюсаря-ремонтника 114-го ремонтно-відновлювального батальйону (РВБ).

20 червня 1944 року я був зарахований у штат 1-ої танкової роти 87-го окремого танкового Житомирського Червонопрапорного полку, 7-ої гвардійської кавалерійської Житомирської Червонопрапорної дивізії 1-го гвардійського кавалерійського Житомирського червонопрапорного імені Раднаркому України корпусу (фото

Фото 2

2). Тут я потрапив до екіпажу командира танкового взводу старшого лейтенанта Куліковського С.Д. (фото 3). Саме йому дісталась та машина, в ремонті якої я брав участь у 114-му РВБ. На башті з обох її боків білою фарбою були виписані полковий знак — трикутник з літерою "Т" всередині та бойовий номер "18". Так почалась моя дійсна служба на першій моїй бойовій машині. (фото 4). Механіком — водієм був старшина Шлеин В.Х. (фото 5).

Проте моя служба на 18-ій виявилась недовгою. У перших числах зі шпиталю повернувся в полк колишній командир башти екіпажу старшого лейтенанта Куліковського С.Д. (на фото 3 перший ліворуч старший сержант Лалин Н.С.) Цей останній звернувся з проханням до командира полку про повернення його на старе місце в екіпажі,

яке займав я. Його прохання задовольнили, а мене одразу ж перевели у 2-гу танкову роту і включили до складу екіпажу командира 2-го танкового взводу лейтенанта Гапона Григорія Євдокимовича, який за сумісництвом був командиром танка з бойовим номером "25" (фото 6).

Фото 3

На той час лейтенант Гапон Г.Є. вже мав нагороди - ордена "Вітчизняна війна" II ступеня та "Червона зірка" за участь у боях на Калінінському фронті з липня 1942 року до 7 серпня 1943 року. Як з'ясувалось через 37 років після завершення Великої Вітчизняної війни він тоді ж був нагороджений ще й орденом "Червоного прапора", але у зв'язку з пораненням та відбуттям до шпиталю його не одержав і навіть не знав про це.

Григорій Євдокимович народився у 1922 році в селі Каплунівка Полтавського району Полтавської області в селянській сім'ї. Після закінчення семирічної школи

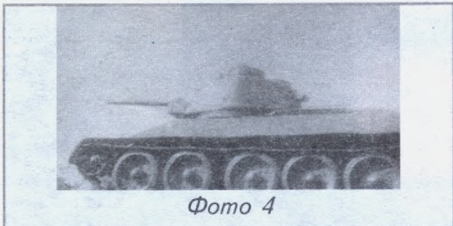

Фото 4

вступив до Полтавського сільськогосподарського технікуму, який закінчити йому не вдалось, адже почалась війна.

У липні 1941 року Григорій Євдокимович був призваний на військову службу і був зарахований на курси вдосконалення командного складу бронетанкових і меха-

Фото 5

нізованих військ, на яких готували командирів середнього танка "Т-34". Після завершення навчання на згаданих курсах у лютому 1942 року він був атестований у званні "молодший лейтенант" і відправлений у Нижній Тагіл на танковий завод. Тут протягом трьох місяців по травень молоді командири танків працювали у збиральному цеху в якості слюсарів-збиральників.

Фото 6

У червні 1942 року був сформований ешелон із декількома маршовими танковими ротами. У складі однієї з них Григорій Євдокимович одержав під своє командування свою першу бойову машину і перших своїх підлеглих: механіка-водія, радиста-кулеметника і командира башти. В кінці червня ешелон пройшов Москву і розвантажився на станції Клин. Далі маршові танкові роти своїм ходом були відправлені по танкових частинах Калінінського фронту. Рота, до складу якої вхо-

див екіпаж Григорія Євдокимовича, увійшла до складу 104-ої Окремої танкової бригади (ОТБр), яка готувалась до наступних боїв на так званому Ржевсько-Вяземському виступі. Оскільки в бригаді був свій резерв командирів танків, досвідчених та обстріляних, то Григорій Євдокимович вимушений був помінятися місцями з одним із них і опинився в резерві.

Від Ржевсько-Вяземського виступу до Москви по прямій лінії було близько 200 км. Його ліквідація дозволила б віддалити лінію фронту від Москви ще, як мінімум, на 200км. Тому не дивно, що боротьба за цей виступ була і затяжною і надзвичайно запеклою. Надзвичайно потужними сполохами боїв були три; липень — серпень 1942 року, листопад — грудень 1942 і лютий — березень 1943 року. Після літніх боїв 1942 року з'явилась вакансія на посаду командира танка і Григорій Євдокимович одержав під своє командування свою другу бойову машину, на якій прийняв участь в осінніх боях 1942 року. В цих боях його екіпаж знищив ворожих танків два, гармат протитанкової оборони дві та 10 батальйонних мінометів. Платою за ці перемоги була втрата другої бойової машини. У зимових боях 1943 року Григорій Євдокимович приймав участь на третій бойовій машині. За цей період на рахунок його екіпажу було записано - знищені один ворожий танк і дві гармати протитанкової оборони.

Протягом періоду з травня до серпня 1943 року 104-а ОТБр була розформована, а на її базі був створений 105-й Окремий танковий полк, у складі якого Григорій Євдокимович продовжував службу на своїй третій бойовій машині. 7 серпня 1943 року почалась Смоленська наступальна операція військ Калінінського фронту. У її перших боях довелося приймати участь і Григорію Євдокимовичу в якості командира посиленого танкового взводу у складі п'яти танків Т-34 (звичайно танковий взвод нараховував три бойових машини). Саме за ці бої і було його представлено до нагороди орденом "Червоного прапора". Тоді його танк підірвався на протитанковій міні і екіпаж вимушений був його покинути. Саме в цей час розпочався шалений мінометний обстріл розташування виведеного з ладу танка. Уламками однієї з мін Григорій Євдокимович був тяжко поранений, через декілька днів він вже був у шпиталі в місті Казань. Тут він пробув майже чотири місяці, а коли видужав, то попрохав відправити його на 1-й Український фронт. Це його прохання було задоволене, і десь у середині грудня 1943 року він прибув у згаданий вище 87-й ОТЖП, який знаходився на доукомплектуванні у селищі Заріччя поблизу міста Фастів. Цей полк тоді знаходився у тимчасовому оперативному підпорядкуванні командуючого 40-ї армії і готувався до боїв, які увійшли в історію під назвою Житомирсько-Бердичівська наступальна операція 1-го Українського фронту. Вона почалась 24 грудня 1943 року. Григорій Євдокимович в ці дні був призначений командиром танка, що став його четвертою бойовою машиною.

87-й ОТЖП вступив у бій 30 грудня, знаходячись у оперативному підпорядкуванні командира 1-ї Чехословацької бригади генерала Людвіка Свободи. Бої за місто Біла Церква тривали до 4 січня 1944 року включно. За участь у них полк був нагороджений орденом "Червоного прапора" і став іменуватись 87-й Окремий танковий Житомирський Червонопрапорний полк —

ОТЖП. Протягом періоду з 6 січня і до 10 лютого 1944 року полк приймав участь у запеклих боях, які відбувались на території, що включала південні райони Київської області, західні райони Черкаської області та східні райони Вінницької області. Це були бої за Малу Вільшанку, Поправку, Шашків, Остюжани, Княжики, Монастирище, Оратів. У цих боях список перемог екіпажу Григорія Євдокимовича поповнився знищеними чотирма середніми танками, двома польовими гарматами протитанкової оборони та багатьма солдатами і офіцерами німецьких піхотних підрозділів.

Оскільки здачі, які були поставлені перед полком командуванням 40-ї армії, він з честю виконав, то його повернули у 1-й гвардійський кавалерійський Житомирський червонопрапорний імені Раднаркому України корпус. Цей останній знаходився на стику Тернопільської та Ровенської областей на відстані, яка складала від району Оратів-Монастирище по прямій лінії, як мінімум, 300км. Цілком зрозуміло, що по дорогах ця відстань збільшувалась майже вдвічі. У таких випадках танки перевозились залізницею. Найближча діюча залізнична станція знаходилась у Білій Церкві. Під час переходу до неї у поселенні Тетіїв двигун машини, якою командував Григорій Євдокимович, відмовив і її покинули тут разом з екіпажем, пообіцявши зробити все необхідне для ремонту двигуна. Але цю обіцянку командування полку виконати не спромоглось і просто забуло про існування екіпажу. Після довгих поневірянь Григорію Євдокимовичу вдалося передати свою аварійну машину на найближчий збірний пункт аварійних машин (ЗПАМ), звідки її шлях проліг на тилівий ремзавод. А екіпаж вирушив по слідах свого полку і наздогнав його 30 квітня 1944 року в районі на захід від містечка Козин Рівненської області. Тут згодом він прийняв командування бойовою машиною, якій потім був присвоєний бойовий номер "25", а її командир був атестований у офіцерському званні "лейтенант".

1. Хроніка бойової машини з номером "25".

Моя друга бойова машина з номером "25" (далі 25-та) була одержана з ремзаводу після капітального ремонту і увійшла до складу 2-ої танкової роти старшого лейтенанта Малашенка О.О. Кожна повністю укомплектована рота середніх танків налічувала 10 бойових машин, які розподілялись так; одна — машина командира роти, три — машини командирів взводів, і шість — лінійні машини. Кожний танковий взвод включав три бойових машини, одніє с яких по сумісництву командував командир взводу. В даному випадку ним був лейтенант Галон Г.Є. Механіком-водієм був старший сержант Морозов М.І. 1910 року народження, радистом-кулеметником — сержант Приведенцев М.Ф. 1915 року народження. Перший був із Смоленської області, а другий — із Новоросійська.

Видатною подією періоду перебування 25-ї на доукомплектуванні полку в районі на захід від Козина була її участь у навчальному виїзді з бойовими стрільбами. У цьому виїзді були задіяні один кавалерійський полк і наша 2-га рота середніх танків старшого лейтенанта Малашенка О.О. Кожному з 10 екіпажів було дозволено зробити три постріли з гармати по мішенях. Підсумок бойових стрільб показали, що в усі три мішені з 10 екіпажів влучив лише лейтенант Галон Г.Є. Командир полку підполковник Борцов І.Ф. оголосив йому подяку і назвав його танковим снайпером.

Далі буде